

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สุขศึกษาเป็นวิชาที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อการดำรงชีวิต โดยมุ่งให้ผู้เรียนได้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพคือ มีการเปลี่ยนแปลงความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติไปในทางที่ถูกต้อง ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีสุขภาพดี ดังนั้นวิชาสุขศึกษาจึงเป็นวิชาที่ช่วยในการแก้ปัญหาสุขภาพของประชาชน ซึ่งเป็นปัญหาสาธารณสุขที่มีอยู่อย่างมาถานปัจจุบัน ถ้าหากการจัดการเรียนการสอนวิชาสุขศึกษามีประสิทธิภาพ ย่อมจะส่งผลให้ประชาชนของประเทศมีคุณภาพชีวิตที่ดี และช่วยลดปัญหาสาธารณสุขของประเทศที่มีอยู่ให้น้อยลงได้ (สุชาติ โสมประยูร, 2525)

การสอนสุขศึกษาเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายดังกล่าวไม่ใช่เพียงใช้วิธีสอนในห้องเรียนเท่านั้น หากแต่โรงเรียนต้องมีการจัดโปรแกรมสุขภาพในโรงเรียนให้ถูกต้องด้วย ดังนั้นครูที่ทำการสอนสุขศึกษาจึงควรเป็นครูที่มีวุฒิทางด้านสุขศึกษา หรืออย่างน้อยที่สุดควรเป็นผู้ที่ผ่านการอบรมด้านการสอนสุขศึกษาจากสถาบันผลิตครูหรือหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องมาแล้ว เพราะต้องเป็นผู้รับผิดชอบงานการสอนสุขศึกษา การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน และการบริการสุขภาพในโรงเรียน รวมทั้งจะต้องสามารถสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างโรงเรียนและชุมชนอีกด้วย คณะอนุกรรมการสุศึกษาสายการศึกษาในคณะกรรมการสุศึกษาแห่งชาติ (2525) ได้ระบุถึงคุณภาพของครูสุศึกษาไว้ในมาตรฐานขั้นต่ำของงานจัดบุคลากรทางสุศึกษาในสถานศึกษาอย่างชัดเจนว่า

การสอนสุศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาและโรงเรียนอาชีวศึกษานั้น โรงเรียนควรจัดครูพิเศษสำหรับสอนวิชาสุศึกษา โดยครูคนนั้นควรจะเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถในการสอนวิชาสุศึกษา โดยเฉพาะโรงเรียนควรจัดค่าให้มีครูจบ ป.กศ. สูงทางสุศึกษาสอนวิชาสุศึกษาในมัธยมศึกษาตอนต้น และจัดค่าให้มีครูจบปริญญาตรีสุศึกษาสอนวิชาสุศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

จากผลการวิจัยของปราณี วันธงชัย (2530) พบว่าครูสุขศึกษาเพียงร้อยละ 25.10 เท่านั้นที่มีวุฒิทางสุขศึกษา และบางคนถูกให้สอนโดยไม่สมัครใจ จึงไม่เห็นความสำคัญของวิชาสุขศึกษา การเรียนการสอนสุขศึกษาจึงมีปัญหามากเพราะผู้เรียนไม่มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางสุขภาพไปในทางที่ดีขึ้นหรือไม่ได้นำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ประกอบกับวิชาสุขศึกษาเป็นวิทยาศาสตร์ประยุกต์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ตลอดเวลา

การปรับปรุงการเรียนการสอนสุขศึกษาเพื่อให้ได้ผลดี มีประสิทธิภาพสูงขึ้นและบรรลุวัตถุประสงค์ด้วยการจัดให้ครูที่มีวุฒิทางสุขศึกษาเข้ามาสอนนั้น นับว่าเป็นการแก้ปัญหาได้อย่างหนึ่ง แต่สิ่งที่จะเป็นประโยชน์มาก และสามารถที่จะดำเนินการแก้ไขได้ทันทีและได้ผลมากกว่า ก็โดยการให้คำแนะนำที่ดีและถูกต้องแก่ครูผู้สอนสุขศึกษา หรือที่เรียกว่าการนิเทศการศึกษา เพราะการนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการหนึ่งของการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะการนิเทศการศึกษานับปัจจุบันเป็นกระบวนการการทำงานร่วมกัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่คาดหวังและยอมรับการทำงานตามขั้นตอนของกระบวนการแก้ปัญหาแบบวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นการทำงานอย่างมีระบบและตั้งอยู่บนรากฐานของประชาธิปไตย ที่ให้ความสำคัญของกระบวนการกลุ่มและเน้นความมีมนุษยสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกัน

การนิเทศการศึกษาจัดให้มีขึ้นเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น และในการปรับปรุงการเรียนการสอนนี้จะสำเร็จได้ผลดีเพียงไรนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับทักษะและความสามารถของศึกษานิเทศก์ผู้ทำงานร่วมกับครู ตลอดจนเทคนิค วิธีการต่างๆ ที่ศึกษานิเทศก์จะนำมาใช้ในการนิเทศการศึกษาโดยให้ครูมีโอกาสค้นคว้างานที่จะต้องทำด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดความงอกงามขึ้น เมื่อได้เรียนรู้และมีความเจริญงอกงามแล้วย่อมจะได้รู้จักปรับปรุงงานด้านการเรียนการสอนให้ได้ผลดีมีประสิทธิภาพ นอกจากนั้นการนิเทศการศึกษายังครอบคลุมถึงนโยบายการศึกษา จุดประสงค์ของการให้การศึกษา การพิจารณาความเหมาะสมของหลักสูตรที่ใช้ วัสดุอุปกรณ์การสอนและวิธีสอนของครู สิ่งแวดล้อมของครูและเด็กในขณะที่เรียน ตลอดจนปัญหาต่าง ๆ ในส่วนตัวของครู และเด็กด้วย (กิติมา ปรีดีศิลป์, 2532)

หน่วยงานต่าง ๆ ในกระทรวงศึกษาธิการที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดการศึกษาได้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาและความจำเป็นของการนิเทศการศึกษา จึงได้จัดและกำหนดให้มีตำแหน่งศึกษานิเทศก์ขึ้น ในระดับต่าง ๆ ทั้งส่วนกลาง เขตการศึกษา จังหวัดและอำเภอแล้วแต่ลักษณะของงานและความจำเป็น สำหรับการนิเทศวิชาสุขศึกษานับจริงเรียนระดับมัธยม

ศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษานั้น หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา และหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมพลศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบและได้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความต้องการการนิเทศวิชาสุขศึกษา ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาหลายฉบับ อัจฉราลักษณ์ บินทับทิม (2528) ปราณี วันธงชัย (2530) วราภรณ์ เทพสุนทร (2531) จุไรรัตน์ แพรพราย (2532) พบว่า ผู้บริหาร การศึกษา หัวหน้าหมวดวิชาพลานามัย ครูสุขศึกษามีความต้องการการนิเทศวิชาสุขศึกษาอยู่ใน ระดับมากทุกด้านและรวมทุกด้าน จากศึกษานิเทศก์มากที่สุด ได้แก่ ด้านการสอนวิชาสุขศึกษาใน เรื่องการใช้หลักสูตร เนื้อหาวิชา เทคนิควิธีสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การจัดโครงการสุขภาพในโรงเรียน สำหรับด้านรูปแบบการนิเทศ ได้แก่ การจัดประชุมสัมมนา อบรม การช่วยกันวางแผนและปฏิบัติงานร่วมกัน การสาธิต การเยี่ยมเยียนโดยศึกษานิเทศก์ มาเองและครูเป็นฝ่ายขอเข้ามา การใช้ป้ายนิเทศ การปรึกษาเป็นรายบุคคลและกลุ่มย่อย ส่วน ด้านคุณสมบัติของศึกษานิเทศก์ที่ต้องการมากที่สุด คือเป็นผู้ที่เข้าใจสภาพและปัญหาของโรงเรียน ที่จะไปนิเทศได้ดี มีสุขปฏิบัติดี มีสุขภาพดี มีความรู้และเข้าใจหลักการนิเทศทางสุขศึกษา รู้ บทบาทหน้าที่ มีความรับผิดชอบสูง มีความรู้และประสบการณ์ในการนิเทศการศึกษา มีผู้ติดต่อตรง ทางสุขศึกษา มีทักษะในการนิเทศอย่างครบถ้วน และต้องมีประสบการณ์การสอนสุขศึกษา ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษามานานกว่า 5 ปี ปฏิบัติงาน โดยยึดหลักธรรมในการนิเทศอย่าง ครบถ้วน มีคุณวุฒิและวัยวุฒิสูงกว่าครูผู้รับการนิเทศวิชาสุขศึกษา ส่วนสมรรถภาพที่จำเป็นสำหรับ การนิเทศการศึกษา (กรรณิการ์ อุบเงิน, 2531) ได้ศึกษาวิจัย พบว่า สมรรถภาพที่จำเป็น อย่างยิ่งสำหรับการนิเทศการศึกษา ประกอบด้วยสมรรถภาพด้านความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ หลักสูตร นโยบาย วัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา การนำหลักสูตรไปใช้ การสอน การนิเทศ การศึกษาและความรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้นิเทศ สมรรถภาพด้านเทคนิควิธีในการปฏิบัติงานนิเทศ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สมรรถภาพด้านคุณลักษณะและ เจตคติของผู้นิเทศ ซึ่งสอดคล้องกับคำ กล่าวของสุชาติ กรเพชรปानी (2522) ว่า "ความเชี่ยวชาญทางวิชาการจะเป็นมูลฐานอันอาจ อันสำคัญของนักวิชาการ ที่จะทำให้อื่นเกิดความยอมรับและบัง เกิดความเชื่อถือ"

การศึกษาวิจัยความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์วิชาสุขศึกษาและครูสุขศึกษาเกี่ยวกับ สมรรถภาพของศึกษานิเทศก์วิชาสุขศึกษานี้ ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาและส่งเสริม การนิเทศวิชาสุขศึกษาของศึกษานิเทศก์วิชาสุขศึกษาในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ให้มีประสิทธิภาพสูง ขึ้น และจะช่วยสนับสนุนนโยบายการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ตามแผนพัฒนาการ ศึกษาแห่งชาติ ระยะที่ 6 ข้อ 3 (กรมสามัญศึกษา, 2529) ว่า "มุ่งเร่งรัดและส่งเสริม

การพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาทั้งในด้านการบริหารการตรวจและการนิเทศการศึกษา การบริการแนะแนวการศึกษาและอาชีพ ตลอดจนการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้สามารถสอนตามหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพบรรลุผลสำเร็จต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์วิชาสุขศึกษา และครูสุขศึกษาเกี่ยวกับสมรรถภาพของศึกษานิเทศก์วิชาสุขศึกษา
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์วิชาสุขศึกษาและครูสุขศึกษาเกี่ยวกับสมรรถภาพของศึกษานิเทศก์วิชาสุขศึกษา

สมมติฐานของการวิจัย

ความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์วิชาสุขศึกษาและครูสุขศึกษาเกี่ยวกับสมรรถภาพของศึกษานิเทศก์วิชาสุขศึกษาไม่แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาเฉพาะความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์วิชาสุขศึกษาและครูสุขศึกษาเกี่ยวกับสมรรถภาพของศึกษานิเทศก์วิชาสุขศึกษาเท่านั้น
2. สมรรถภาพที่ศึกษาเป็นสมรรถภาพที่สำคัญและจำเป็นในการนิเทศวิชาสุขศึกษาของศึกษานิเทศก์วิชาสุขศึกษา 3 ด้าน คือ ด้านวิชาสุขศึกษา ด้านการนิเทศวิชาสุขศึกษา ด้านคุณลักษณะ และ เจตคติของศึกษานิเทศก์วิชาสุขศึกษา
3. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า
  - 3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ศึกษานิเทศก์วิชาสุขศึกษาและครูสุขศึกษา
  - 3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ สมรรถภาพของศึกษานิเทศก์วิชาสุขศึกษา

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย ครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการศึกษาและ เชื่อถือได้ เพราะผ่านการตรวจและแก้ไขจากผู้ทรงคุณวุฒิ ตลอดจนการนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างและ ได้นำมาปรับปรุงแก้ไขจนถูกต้องและ เหมาะสม
2. ข้อมูลที่ได้จากศึกษานิเทศก์วิชาสุขศึกษาและครุสุขศึกษา ถือว่าเป็นข้อมูลของผู้ตอบ โดยด้วยความเต็มใจ และจริงจังที่มีต่อสมรรถภาพของศึกษานิเทศก์วิชาสุขศึกษาตามสภาพความเป็นจริง
3. การทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ย ($\bar{x}$) ของข้อมูลสองชุดมีความแปรปรวนของคะแนนไม่แตกต่างกัน

ข้อกำหนดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเพียงอย่างเดียว

คำจำกัดความของคำที่ใช้ในการวิจัย

สมรรถภาพ หมายถึง ความสามารถที่เป็นผลมาจากความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ เจตคติ ซึ่งเป็นผลทำให้เกิดความสามารถในการแสดงพฤติกรรม หรือกระบวนการในการดำเนินงานในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่พึงปรารถนาได้

ศึกษานิเทศก์วิชาสุขศึกษา หมายถึง ศึกษานิเทศก์สังกัดกรมสามัญศึกษาและสังกัดกรมพลศึกษาทั่วประเทศ ที่ทำหน้าที่รับผิดชอบต่อการส่งเสริมและให้ความร่วมมือกับครุสุขศึกษา เพื่อหาแนวทางให้นักเรียนได้มีความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติที่ดีเกี่ยวกับสุขภาพ โดยการให้คำแนะนำที่จริงจัง สนับสนุน ช่วยเหลือในการพัฒนาและปรับปรุงการเรียนการสอนวิชาสุขศึกษาให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น อันจะก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุดในการเรียนการสอนวิชาสุขศึกษา และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพที่ดี

ครูสุศึกษา หมายถึง ครูผู้สอนวิชาสุศึกษาในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ที่ทำหน้าที่รับผิดชอบในการสอนวิชาสุศึกษา และเคยได้รับการนิเทศวิชาสุศึกษาจากศึกษานิเทศก์วิชาสุศึกษา

สมรรถภาพของศึกษานิเทศก์วิชาสุศึกษา หมายถึง ความสามารถของศึกษานิเทศก์ที่ทำงานที่นิเทศวิชาสุศึกษา ในการแสดงพฤติกรรม หรือกระบวนการทำงานร่วมกับครูสุศึกษา โดยการให้กำลังใจช่วยเหลือ แนะนำ ส่งเสริม สนับสนุนในการพัฒนาและปรับปรุงการเรียนการสอนวิชาสุศึกษาและการจัดดำเนินการโปรแกรมสุขภาพในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น อันจะก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุดในการเรียน และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียนให้มีสุขภาพดี